

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

We zullen ons de komende vier zondagen - de zondagen van Advent - opnieuw verdiepen in de kunst van het *verwachten*.

Verwachten is heel iets anders dan het ongeduld en de haast waarmee wij onszelf en anderen afpeigeren.

Verwachten is heel iets anders dan denken dat je met een kleurig bandje om je arm voetballend in een heel fout land met een zeer conservatieve religie, de mentaliteit wel even kunt veranderen.

Verwachten is niét 'even doorpakken' om moeilijke dingen snel voor elkaar te krijgen, verwachten is niét het geloof in de *maakbaarheid* van het leven.

Maar: verwachten is ook geen werkloos toezien en áfwachten, geen gelatenheid, passiviteit of pessimisme.

Verwachten is rekening houden met 'wat *komt*', geloven en vertrouwen dát er iets komt als - ik zal maar zeggen - *alternatief* voor wat er nu is.

Dat 'wat *kómt*' is *letterlijk*: de toekomst. Maar dan niet die bij ons zo verwaterde notie van 'toekomstige tijd'. Niet de 'verlenging' van ons heden naar morgen of volgende week, volgend jaar. Geen rechte lijn van hier en nu naar straks.

Nee, de toekomst althans in *Bijbelse* zin, *begint* heel ergens *anders*. En komt van dáár naar ons toe. *Toe-komst*. Daarmee *ís* de toekomst ook heel *ánders* dan wij ons hier, vooruitkijkend en vooruit 'denkend', überhaupt kunnen voorstellen.

Het is als iemand die onverwacht bij je op bezoek komt - vooral als dat op een moment is, waarop je dat wezenlijk nodig hebt. Je had in de verste verte niet kunnen bedenken dat deze mens voor je deur zou staan - je dacht veeleer 'er komt nooit iemand'.

Alleen zo iemand die dát doet kan je situatie veranderen, omdat hij of zij een *ander* mens is dan jij, met een *ándere* stemming, andere gedachten dan jij op dat moment hebt.

De Vlaamse psychiater Dirk de Wachter vertelde daarover in de krant. Hij was zeer ernstig ziek, hij 'voelde de dood in zijn nek blazen'. Hij vertelt hoe belangrijk *nabijheid*, de *komst* is, van iemand die niet wegloopt als het moeilijk wordt. Die *nabijheid* is van levensbelang, 'heeft mij zelfs letterlijk in leven gehouden' schrijft hij. Op deze manier van betekenis zijn is uiteindelijk waar het om gaat.

In het ziekenhuis waren er momenten waarop hij dacht - en ik citeer nu: "Ik kan niet meer. Het was de aanraking van de verpleegkundige die mij terugbracht in het leven. En het is zo wezenlijk hoe de dokter aan mijn bed de vraag stelde: 'Hoe gaat het met u?' Het is de menselijkheid in het contact waardoor ik door het oog van de naald gekropen ben."

“Na een nacht van niet slapen, pijn en misère, kwam een poetsvrouw de kamer binnen. Ik vroeg: ‘Mevrouw, mag ik met u spreken?’ De dame keek me bevreemd aan en zei: ‘I am the cleaning lady.’ Ik herhaalde dat ik graag met haar wilde spreken. En toen vertelde ze mij dat ze uit Tibet kwam en samen met haar ouders gevlucht was vanwege de Chinese overheersing. Via Duitsland was ze in België terechtgekomen, en ze was heel blij om als poetsvrouw in het ziekenhuis te mogen werken.

“Het gesprek duurde misschien een paar minuten, maar ik voelde me meteen een stuk beter. Ik bedankte haar voor het gesprek. Ze reageerde afwijzend omdat ze in haar ogen tijd verspild had die ze eigenlijk had moeten gebruiken om schoon te maken. Ik zei: ‘Schrijft u maar op dat u deze kamer grondig onder handen genomen heeft. Ik zal daar graag van getuigen.’

“De blik van en contact met de ander zijn zo essentieel. Dat mogen we niet vergeten in de zorg. Het moment dat je geliefde na de operatie de kamer binnenkomt, of kind, of kleinkind. Normaal gesproken ben ik een stoïcijn mens, maar ik brak helemaal in stukken. Het menselijk contact is belangrijker dan de dood, of overwint het.”

Dat is waar het bij het verwachten om gaat: ‘toe-komst’, dat ‘iemand naar ons toe komt’, ‘Advent’ is daar het Latijnse woord voor.

Dat iemand naar ons toekomt, die we zó níét hadden verwacht. Die misschien zelfs *haaks* staat op wat wij aangaande de toekomst allemaal aan verwachtingen hebben, *van óns uit*.

In de donkere dagen van het jaar heeft de kerk altijd gelezen over de advent, de komst van de ‘mensenzoon’. Als het waar is, zoals wij plegen te zeggen, dat ‘onze kinderen de toekomst zijn’, dan is de *mensenzoon*: de zóón (het kind) van ‘de’ mens, *de toekomst* van de mens.

De toekomst van de mens zoals God - die liefde is - voor ogen heeft. De mens zoals de schepper die bedoelde. De mens die ‘niet alleen moet zijn’, maar met zijn en haar medemensen sámen. De mens die niet voor zichzelf de ‘kennis van goed en kwaad’ veroverd en de waarheid in bezit neemt. Maar de mens die anderen benadert zonder oordeel en zonder het geweld daarvan. Die bij God - bij de liefde zelf - te rade gaat hoe met anderen te léven, in vrede en gerechtigheid.

De ‘zoon van de mens’ - de toekomst van de mens - is in Genesis 4 Abel, de zoon van Adam, van ‘de mens’ dus. En Abel is de mens in al zijn kwetsbaarheid en hij wordt dan ook vermoord door zijn broeder die niet zijn hoeder wil zijn.

Dus de ‘zoon van de mens’ zal ook een kwetsbare, zo u wilt, ‘zachtmoedige’ mens zijn, die zich tegen onrecht níét kan verweren, zoals Jacobus schrijft.

En tóch wordt dié mens, die niemand kwáád maar juist wel iedereen góed doet, verwacht. Wij vinden dat dwaas en daarom hebben we het ook over de *kunst* van het verwachten.

De komst van die toekomstmens is straks met kerst een kind in een kribbe, in een stal. ‘Is dat onze toekomst? Moeten we het dáár van hebben?’ ‘Ja, dat is het en ja, dáár moeten we het van hebben’.

De schrijver Willem-Jan Otten schrijft ergens dat zelfs Jezus’ volgelingen die weerloosheid moeilijk te verteren vonden, dat ze hem bij zijn arrestatie verlaten omdat ze ‘altijd ergens hopen dat ‘Zoon van God’ zijn moet inhouden: gespaard worden, bijtijds gered, “zegevieren”...’.

Liever dan dat identificeert Jezus zich toch met *mensen*, in hun kwetsbaarheid - zó is de enige mogelijke toekomst van de mens.

De poetsvrouw-vluchteling, die door enkel haar komst en nabijheid het leven - het *mens* zijn - redt van een gerenommeerd psychiater.

Zo'n verhaal uit Mattheus, met die instortende tempel en al die oorlogen, brengt ons vaak tot de gedachte dat de komst van de mensenzoon een groots, spectaculair en vooral gewelddadig gebeuren is, ook al is het om de alles recht te zetten.

Maar dat - moet ik u zeggen - lees ik er helemaal niet in. Ja, die stenen tempels, al die machtige heilige huizen. Of dat nou kerken zijn of hoofdkantoren van banken, zal ik maar zeggen, het ligt er maar aan wáár je in 'gelóóft'. Já: die zullen allemaal omvallen in het licht van de toekomst-mens die zélf tempel voor Gods liefde wil zijn en dan niet van steen, maar van huid en haar.

Zoals psychiater Dirk de Wachter óók nog zei, dat mensen die zo verschrikkelijk verdrietige dingen meemaken, met ondraaglijke pijn, daar van áf willen en dan van de psychiater verlangen - als '*tempel van hulp*', zal ik maar zeggen - dat hij ze van dat verdriet af helpt. Wat hij - zegt hij - helemaal niet kán, omdat hij niet die stoïcijnse mens is - *niemand is dat!* - maar net als iedereen door verdriet kan worden afgebroken. Alleen *nabijheid*, in de zin van niet weglopen, is dan heilzaam.

En al die oorlogen en aardbevingen en hongersnoden - en we zien ze momenteel letterlijk op onze stoep gebeuren - ja', die *zijn* er - maar dié zijn het einde niet, alleen maar het begin, het begin van de weeën. De weeën zou ik willen zeggen van de geboorte van 'het mensenkind', van de door God beoogde 'mens van liefde'.

Die geboorte, wanneer dié komt, is *dat* het einde van al dat onrecht, verdriet en pijn. Dat is toch ook waar we voor aan die oorlog in Oekraïne voorbij zo ontzettend naar verlangen? Want al weet ik *van ons uit* geen ándere oplossing, dat onnoemelijk geweld van dit moment kent toch vooral verliezers?

Dat is dan tenslotte waar ook Jacobus mee komt. Ook hij rekt met de *komst*, met de *toekomst* 'van de Heer'. En hij vraagt om geduld. Om *verwachting* van die komst, in de zin waar we het aan het begin van deze preek over hadden: geen 'gelaten áfwachten', maar *leven vanuit hoop*.

In de verzen ervoor schetste hij de kloof in zijn wereld tussen rijk en arm. En hij fulmineert tegen wie ten koste van anderen maar rijkdom blijft vergaren, terwijl - voor zover het gemeenschapsleden van hem waren - ze kunnen wéten dat de toekomst aan een heel ánder soort mens is. Dat er een dag komt waarop de zachtmoedige liefde geboren wordt in een mens die jou met al je uitbuiting - de slaven in Qatar - beschaamd maakt.

De toekomst is hoe dan ook, zegt Jacobus, dat daar een einde aan komt. Dat einde is misschien niet te verwachten van ons uit, niet 'voorstelbaar', een toekomst die niet 'maakbaar' is. We leren met vallen en opstaan hoe weinig er 'maakbaar' is.

Kijk naar een boer, zegt Jacobus. Die heeft zijn akker van stenen gezuiverd, haar bemest, geploegd en bezaaid. Maar dan moet hij geduldig uitzien naar wat *komt*: 'de wisseling der

seizoenen die regen zal brengen. Hij kan de kostbare oogst niet maken, wel haar komst voorbereiden'¹. Dat is niet *passief*, dat is doelgericht wachten.

Je kunt dus wél *leven* vanuit die toekomst die het bestaansrecht van het onrecht - en van alle verdriet en pijn - ontkent, tegenspreekt en *in* het lijden niets anders wil dan *nabij* komen. Nabij komen áán en in ons bestaan, áán en ín de harten van mensen.

Dat is Advent. Dat is komst - toekomst - zoals van die 'poetsvrouw'.

Moge het zo zijn - Amen.

---

¹ E.L. Smelik